

Äidinkielen opetus

Äidinkielenopettajan koulutuksen suunnanmuutos taulukoiden valossa

Vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan työn yhteydessä yritettiin ensimmäistä kertaa ilmaista suomen kielen, kirjallisuuden ja puheopin oppisisältöjen kesto opintoviikkoina. Laskelmat tehtiin silloin eri yliopistojen humanististen tiedekuntien lukuvuoden 1974—75 opinto-oppaista. Kuusi vuotta myöhemmin on mahdollista kerätä tietoja, jotka osoittavat, mihin suuntaan ja miten jyrkästi tutkinnonuudistus on muuttanut äidinkielenopettajan humanistisia aineenopintoja.

Taulukoiden antaman kuvan ylimalkaisuuden vaarat ovat ilmeiset. Luotettavuuden lisäämiseksi olisi taulukoita laadittaessa pitänyt ottaa yhteyttä eri ainelaitoksiin ja keskustella eri opintojaksojen toteutustavoista. Näin tarkka selvittely lienee kuitenkin ennenäikaista. Lopullinen kuva

äidinkielenopettajan koulutuksen muutoksesta on hahmoteltavissa vasta sitten, kun eri yliopistoissa on kertaalleen toteutettu se, mitä nyt on suunnitelmiin kirjattu. Seuraavat laskelmat, joissa on käytetty lukuvuoden 1980—81 Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston sekä Joensuu, Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun humanististen tiedekuntien opintooppaita, on tehty lähinnä sen toteamiseksi, missä määrin vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan kaavailema yleislinja on otettu huomioon ja missä määrin eri ainelaitoksissa on päädytty itsenäisiin ratkaisuihin.

Opintoviikot ja niiden jakautuminen eri opintotyyppeihin ja eri aineiden kesken

Vanhamuotoisen aineenopettajankoulutuksen aineopintojen kesto oli vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan laskelmien mukaan melko suuri (Mäenpää 1976).

TAULUKKO 1: Suomen kielen, kirjallisuuden ja puheopin opintojen kesto opintoviikoiksi muutettuna ennen tutkinnonuudistusta voimassa olleiden tutkintovaatimusten mukaan. Pääaineeksi on laskettu suomen kieli.

Suomen kieli		66,9 ov
— approbatur	13,5 ov	
— cum laude approbatur	22,0 ov	
— laudatur	31,4 ov	
Kotimainen kirjallisuus		36,0 ov
— approbatur	12,0 ov	
— cum laude approbatur	24,0 ov	
Puheoppi		5,0 ov
Yhteensä		107,9 ov

Äidinkielen opetus

Opettajankoulutustoimikunnan selvittelytyön yhteydessä esitetyt laskelmat osaltaan vaikuttivat siihen, että tutkinnonuudistuksessa äidinkielen aineenopettajan linja (»suuntautumisvaihtoehto») säädettiin yhteen kouluaineeseen tähtääväksi ja sen opintoviikkojen kokonaismääräksi tuli 180. Kun opintojen kokonaiskestosta 30—40 opintoviikkoa on varattu yleisopinnoille ja 40 opintoviikkoa kasvatustieteellisille opin-

noille (joihin sisältyy opetusharjoittelu), on varsinaisten aineenopintojen määrä pysynyt lähes entisellään. Muutokset ovat siis sisällöllisiä.

Lukuvuoden 1980—81 opinto-oppaista käy ilmi, että jako yleis- ja aineopintoihin on toteutettu eri tavoin eri korkeakouluissa ja että myös suomen kielen, kirjallisuuden ja puheopin osuudet vaihtelevat korkeakouluittain.

TAULUKKO 2: Äidinkielen aineenopettajan linjan opintoviikkojen keskimääräinen jakautuminen eri opintotyyppeihin ja eri aineiden kesken.

Humanistiset opinnot		140 ov
Yleisopinnot	32,5 ov	
Aineopinnot	77,5 ov	
— suomen kieli	36,75 ov	
— kirjallisuus	36,00 ov	
— valinnaiset aineet	4,75 ov	
Syventävät opinnot	30,0 ov	
Kasvatustieteelliset opinnot		40 ov
Yhteensä		180 ov

Korkeakouluittain yleisopintojen opintoviikkojen määrä on vaihdellen 30—40 ja aineopintojen 70—80. Syventävien opintojen kestoksi on yleensä merkitty 30 opintoviikkoa, mikä suunnilleen vastaa vanhamuotoisessa opiskelussa laudaturopintoihin käytettyä aikaa. Helsingin yliopisto on kuitenkin jo opinto-oppaassa osoittanut tämän opintovaiheen vaikeaksi mitata kirjaamalla sekä suomen kielen että kirjallisuuden syventäviin opintoihin 10 opintoviikon vaihteluvälin.

Sen mukaan, onko yleisopintoihin varattu 30, 35 vai 40 opintoviikkoa, vaihtelevat aineopintojen määrät. Suomen kielessä määrä on 35—40 ja kirjallisuudessa 30—40 opintoviikkoa. Korkeakoulujen väliset erot ovat kuitenkin osin näennäisiä. Siellä missä yleisopintoja on enemmän, niiden joukkoon on sijoitettu opintojaksoja, joille muualla on pitänyt löytää tilaa aineopinnoista tai syventävistä opinnoista. Keskimääräisarvoin siitä, miten paljon yleisopintoihin sisältyy koulutusohjelmakohtaista ainesta, saa kun vähentää taulukoiden 4 ja 8 aine-

opintojen kokonaiskestosta taulukon 2 osoittaman suomen kielen ja kirjallisuuden aineopintojen keskimääräiseston. Laskutoimituksen tulos osoittaa, että yleisopinnoissa on keskimäärin 16,65 opintoviikkoa suomen kielen ja 3 opintoviikkoa kirjallisuuden oppisisältöjä.

Korkeakoulujen välisiä eroja on myös siinä, miten yksityiskohtaisesti linjan opintojaksot on kirjattu opinto-oppaaseen. Hyvin kiinteä ja yksityiskohtainen on esimerkiksi Jyväskylän yliopiston ohjelma, kun taas Oulun yliopiston ohjelmassa on peräti 7—8 opintoviikkoa vaihtoehtoisia aineita siinä tapauksessa, että linjan pääaineena on suomen kieli. Kuten taulukosta 2 käy ilmi, valinnaisten aineiden keskimääräinen kesto on 4,75 opintoviikkoa.

Taulukon 2 laskelmissa on pyritty ottamaan huomioon vain pakolliset opinnot. Äidinkielenopettajalle hyödyllisiä vapaaehtoisia kursseja on eri ohjelmissa kirjattu näkyviin eri tavoin. Suurissa tiedekunnissa niiden tarjonta on ymmärrettävästi hyvinkin monipuolista. Vapaaehtoisen tarjon-

Äidinkielen opetus

nan hyväksikäyttö saattaa johtaa siihen, että yksityisen opiskelijan ohjelma eroaa varsin paljon taulukon keskimääräisarvoista.

Suomen kielen opintojen sisällönmuutokset

Vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan äidinkielen jaos (Äidinkielen asiantuntijaryhmä 1975) esitti cum laude -tasolle ulottuvan suomen kielen koulutusohjelman luonnoksen, jossa painotettiin koulussa tarpeellisia oppisisältöjä — lapsen kielen kehitystä, kielen rakennetta ja sosiaalista vaihtelua sekä yleistä kielitiedettä — historioivan kielen tutkimuksen kustannuksella. Vanhojen ja uusien tutkintovaatimusten

vertailu osoittaa, missä määrin suosituksella on ollut vaikutusta.

Seuraavissa taulukoissa päähuomio on kiinnitetty oppisisältöjen määrälliseen suhteeseen. Oppisisältöjen jakautumiseen eri opintotyyppien kesken on kiinnitetty huomiota vain aineopintojen ja syventävien opintojen rajalla. Näin on menetelty sen takia, että saataisiin kuva siitä, mitkä oppisisällöt äidinkielenopettaja joka tapauksessa hallitsee, valitsee hän pääaineekseen kielen tai kirjallisuuden.

Tutkinnonuudistuksen mukanaan tuomat opintojaksot on niputettu osin laajemmiksi opintokokonaisuuksiksi, jotka vastaavat aikaisempia — lukuvuoden 1974—75 opinto-oppaista tehtyjä laskelmia (Mäenpää 1976).

TAULUKKO 3: Suomen kielen opintojen kesto ilmaistuna opintoviikkoina sekä eri opintokokonaisuuksien prosenttiosuuksina opintojen kokonaiskestosta ennen tutkinnonuudistusta. Cum laude -taso.

	ov	%
Fonetiikka	1,00	2,8
Kielenkäyttö	4,50	12,7
Kielen rakenne	7,75	21,8
Kielen kehitys	11,50	32,4
Tutkimusmenetelmät ja harjoitustyö	7,75	21,8
Erityisalajat	3,00	8,5
Yhteensä	35,50	100,0

TAULUKKO 4: Äidinkielen aineenopettajan linjan suomen kielen opintojen opintoviikko- ja prosenttiluvut. Yleis- ja aineopinnot. Sulkeissa vaihteluvälit.

	ov	%
Fonetiikka	1,25 (1—2)	2,3
Yleinen kielitiede ja johdatusta kielitieteen tutkimusmenetelmiin ja näkökulmiin	7,25 (7—8)	13,6
Kielenkäyttö (kirjoittaminen ja yleinen viestintäteoria 6 ov, puheoppi 4,5 ov)	10,50 (9—12)	19,7
Kielen rakenne	9,50 (9—11)	17,8
Kielen kehitys	14,83 (12—18)	27,8
Seminaari ja harjoitustyö	4,82 (4—7)	9,0
Erityisalajat	4,25 (7—15)	8,0
Perinnetieteet	1,00 (0—3)	1,8
Yhteensä	53,40	100,0

Äidinkielen opetus

Taulukoiden 3 ja 4 vertailusta käy ilmi, että aineopinnoissa vain fonetiikan osuus on pysynyt entisellään. Kielen rakenteen ja kehityksen sekä erityisalojen opintoviikkomäärä on lisääntynyt, mutta niiden prosenttiosuus on vähentynyt, koska aine-

opintoihin on tullut mukaan suomen kielen cum laude -opinnoista aiemmin puuttuneita oppisisältöjä. Suurinta on lisäys kielenkäytön osuudessa. Vähennystä taas näkyy tapahtuneen seminaarin ja harjoitustyön osuudessa.

TAULUKKO 5: Suomen kielen opintojen opintoviikko- ja prosenttiluvut ennen tutkinnon-uudistusta. Cum laude + laudatur.

	ov	%
Fonetiikka	1,00	1,5
Kielenkäyttö	4,50	6,7
Kielen rakenne	8,75	13,1
Kielen kehitys	17,90	26,8
Tutkimusmenetelmät ja tutkielma	25,75	38,5
Erityisalot	9,00	13,4
Yhteensä	66,90	100,0

TAULUKKO 6: Äidinkielen aineenopettajan linjan suomen kielen opintojen opintoviikko- ja prosenttiluvut. Yleis-, aine- ja syventävät opinnot.

	ov		%
Fonetiikka	1,25	(1—2)	1,6
Yleinen kielitiede ym. kielitieteen kurssit	7,25	(7—8)	8,8
Kielenkäyttö	10,50	(9—12)	12,6
Kielen rakenne	9,83	(9—11)	11,9
Kielen kehitys	17,34	(14—26)	21,0
Tutkimusmenetelmät ja tutkielma	25,67	(23—28)	31,2
Erityisalot	9,33	(9—15)	11,3
Perinnetieteet	1,33	(0—3)	1,6
Yhteensä	82,50		100,0

Taulukot 5 ja 6 osoittavat, että syventävissä opinnoissa opintoviikkojen määrät vastaavat myös kielen kehityksen ja tutkimusmenetelmien sekä tutkielman osalta suunnitteen entisiä, mutta silti niiden suhteellinen osuus opintojen kestosta on pienentynyt. Sama koskee erityisaloja. Kielenkäytön osuus on pienentynyt aineopintoihin verrattuna mutta on silti vielä lähes 6 % suurempi kuin vanhamuotoisissa opinnoissa.

Kestoltaan lähes entisenlaisina pysyneiden opintokokonaisuuksien suhteellisten osuuksien pieneneminen selittyy siitä, että suomen kielen aineopintoihin on tullut mu-

kaan yleinen kielitiede, jonka kesto on vaihdellen 3—5 opintoviikkoa (7,5 % aineopinnoista ja 4,8 % syventävistä opinnoista). Taulukoinnissa sen yhteyteen on laskettu myös kaikki ne nimikkeiltään yliopistoittain vaihtelevat kurssit, joissa käsitellään kielitieteen tutkimusmenetelmiä tai esitellään soveltavaa kielitiedettä, maailman kieliä ja kielitypologioita sekä vaihdellen psyko- tai sosiolingvistiikkaa, kontrastiivista kielen-tarkastelua tai kokeellista fonetiikkaa. Ma-
nuttujen kurssien opintoviikkojen kokonais-
kestossa ei ole suuria eroja, vaikka nimikkeet
vaihtelevatkin, samoin valinnanvaraisuus.

Äidinkielen opetus

Kohtaan »tutkimusmenetelmät ja tutkielma» on kirjattu vain seminaarityöskentelyyn ja tutkielman laatimiseen varattu aika.

Eri opintokokonaisuuksien suhteellisiin osuuksiin vaikuttaa myös perinnetieteiden

nimike. Kyseessä on Helsingin (2 ov) ja Joensuun (1 ov) yleisopintojen ja Tampereen yliopiston syventävien opintojen (0–2 ov) perinnetieteiden opintojakso sekä Turun yliopiston yleisopintojen Suomen kansankulttuurin perusteiden (3 ov) kurssi.

TAULUKKO 7: Suomen kielen opintojen osakokonaisuuksien prosenttiosuudet opintojen kokonaiskestosta cum laudessa (nyk. yleis- ja aineopinnoissa) ja cum laudessa + laudaturissa (nyk. yleis- ja aine- + syventävissä opinnoissa) ennen ja jälkeen tutkinnoisuuden sekä prosenttiosuuksissa tapahtuneet muutokset.

	cum laude (aineopinnot)	cum laude + laudatur (yleis-, aine- + syven- tävät opinnot)
Fonetiikka		
— ennen	2,8	1,5
— jälkeen	2,3	1,6
— muutos	— 0,5	+ 0,1
Yleinen kielitiede ym.		
— muutos	+13,6	+ 8,8
Kielenkäyttö		
— ennen	12,7	6,7
— jälkeen	19,7	12,6
— muutos	+ 7,0	+ 5,9
Kielen rakenne		
— ennen	21,8	13,1
— jälkeen	17,8	11,9
— muutos	— 4,0	— 1,2
Kielen kehitys		
— ennen	32,4	26,8
— jälkeen	27,8	21,0
— muutos	— 4,6	— 5,8
Tutkimusmenetelmät ja tutkielma		
— ennen	21,8	38,5
— jälkeen	9,0	31,2
— muutos	—12,8	— 7,3
Erityisalat		
— ennen	8,5	13,4
— jälkeen	8,0	11,3
— muutos	— 0,5	— 2,1
Perinnetieteet		
— muutos	+ 1,8	+ 1,6

Taulukko 7 osoittaa, että tutkinnoisuuden on muuttanut suomen kielen opintojen sisältöjä jyrkimmin korostamalla kielenkäytön osuutta kielen kehityksen kustannuksella ja siirtämällä teorian painotusta yleisen kielitieteen suuntaan. Kehitys on kirjattu Tampereen yliopiston opintopöytäkirjaan seuraavin sanoin:

Opintokokonaisuudet on jaettu opintojaksoiksi ja suunniteltu suoritettaviksi siten, että tietty teoreettinen (kieltä ja kielentutkimusta yleensä käsittelevä) jakso edeltää suomen kieltä käsitteleviä jaksoja ja luo pohjan suomen kielen rakenteen ja kehityksen ymmärtämiselle sekä sitä koskevan tiedon omaksumiselle. Kaiken aikaa pyritään siis säilyttämään avoimena näkökulma

Äidinkielen opetus

kieleen yleensä, kielen ilmiöihin ja säännön-mukaisuuksiin, joiden yhtenä toteutumana on suomen kieli erilaisine vaiheineen ja muotoineen.

Kokoavasti voi äidinkielen aineenopettajan suuntautumisvaihtoehdon suomen kielen opintojen osalta todeta, että vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan työn yhteydessä syntynyt ehdotus suomen kielen oppisisällöiksi (Äidinkielen asiantuntijaryhmä 1975) on vaikuttanut tutkinnon-uudistuksen ratkaisuihin, vaikkei sitä selaisenaan ole toteutettu. Opettajankoulutustoimikunnan jaoksen suunnitelma hahmoteltiin teoreettisesti: harkittiin, millaista tietoa äidinkielenopettaja työssään tarvitsisi, ja laskettiin, paljonko oppisisältöjä voitaisiin muuttaa. Kun ainelaitokset ovat syventyneet ongelmaan omat resurssinsa tuntien, on päädytty osaksi tammikuussa 1975 kirjattuja ehdotuksia uudistuksellisestiin ratkaisuihin.

Todettava kuitenkin on, että korkeakoulujen välillä on melko suuria eroja, jotka kertonevat paitsi tutkimusintresseistä myös uudistusasenteista. Selvimmin erot näkyvät syventävien opintojen osuudessa. Suomen sukukielten tutkimus painottuu selvimmin Jyväskylässä (8 ov) ja toiseksi selvimmin Helsingissä (3—5 ov). Turussa syventäviin opintoihin kuuluu 2 ja Joensuussa 1 opintoviikko sukukieliä, Oulun ja Tampereen ohjelmissa niitä ei mainita ollenkaan. Tampereella linjan luonnetta korostaa »Kielitieteen teoria ja äidinkielenopetus»-kurssi (2 ov), minkä lisäksi mukaan on otettu runsaasti tiedotusoppia (3—5 ov). Turun erityispiirteenä on syventävissä opinnoissa suomen kielen syntaksin opintojakso (2 ov).

Aineopintojen osuudessa Turku on ainoana nimennyt erikseen semantiikan opintojakson (1 ov) sekä varannut kielen funktionaaliseen ja sosiaaliselle vaihtelulle 2 opintoviikkoa. Siitä, miten samaa aluetta lähestytään eri näkökulmista, kertovat nimikkeiden vaihtelut: Jyväskylässä on opintojakso »Puhesuomen kehitys» (2 ov) ja Tampereella yksi opintojakso »Vaihtelun ja muuttumisen teoriaa» (1 ov) sekä toinen jakso »Synkronisen ja diakronisen

tutkimuksen suhteesta» (1 ov).

Yleisopinnoissa Oulu antaa valittavaksi jonkin sukukielen (3 ov) tai latinan alkeiden (2 ov) kurssin. Turku puolestaan tarjoaa kaikille linjan opiskelijoille perehtymistä jonkin indoeurooppalaisen kielen rakenteeseen (2 ov).

Kiintoisa, vaikka numeroihin vaikeasti vangittava alue uusissa koulutusohjelmissa on vaihtoehtoisten ja vapaavalintaisten kurssien osuus. Uudistuksen seurussa kannattaisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, missä vaiheessa ja mistä suunnasta aktiivisimmat opiskelijat hankkivat lisäoppinsa. Osittain vapaaehtoisten opintojaksojen valinta määräytynee lukujärjestysteknisistä seikoista. Siksi onkin syytä tarkkailla seurussa sitä, mitä etuja ja mitä haittoja on toisaalta hyvin kiinteiksi rakennetuilla ja toisaalta enemmän yksilöllistä liikkumatilaa sisältävillä koulutusohjelmilla. Kasvatustieteellisten tiedekuntien — erityisesti normaalkoulujen — suunnalta esitetty toivomus, että kolmen ensimmäisen vuoden opinnoilla taattaisiin opiskelijalle riittävä aineenhallinta ennen opetusharjoittelun alkamista, on otettu suunnittelussa hyvin huomioon. Jos se kuitenkin johtaa hyvin kapea-alaiseen opiskeluun, sen merkitystä on vastedes syytä arvioida.

Kirjallisuuden opintojen kehityslinjoja

1960-luvun alussa virinnyt keskustelu siitä, voiko äidinkielenopettajan pääaineena olla joko suomen kieli tai kirjallisuus vai pitääkö äidinkielenopettajalla joka tapauksessa olla suomen kielen laudaturtason opinnot, vilkastui taas kerran tutkinnon uudistuksen yhteydessä. Kieli- ja kirjallisuusvaltaisten opintojen vaihtoehtoisuus on säilynyt, vaikka eräissä yliopistoissa suomen kielen osuus korostuu hiukan selvemmin kuin kirjallisuuden. Yleensä suositellaan äidinkielen aineenopettajan linjan opiskelijoille kotimaista kirjallisuutta, vaikka yleisen kirjallisuudenkin valinnan mahdollisuus on säilytetty.

Kirjallisuuden oppisisältöjen muutoksen kuvaaminen prosenttilukuina on vielä vai-

Äidinkielen opetus

keampaa kuin kieliopinnot. Tämä johtuu ensiksikin siitä, että vanhamuotoisten opintojen keston ilmaiseminen opintoviikkoina on ollut varsin summittaista (Äidinkielen asiantuntijaryhmä 1975). Toiseksi on todettava, että varsinkin syventävien opintojen osalta korkeakoulujen väliset erot tekevät

valtakunnallisten keskiarvojen laskemisen lähes mahdottomaksi. Koska korkeakouluittaiseen tarkasteluun ei tässä yhteydessä ole tilaa, on seuraavissa taulukoissa tyydytty hahmottamaan tutkinnonuudistuksen jälkeinen tilanne luvuin, joita on pidettävä vain karkeina likiarvoina.

TAULUKKO 8: Äidinkielen aineopettajan linjan kirjallisuuden opintojen kesto ilmaistuna opintoviikkoina sekä eri opintokokonaisuuksien prosenttiosuuksina opintojen kokonaiskestosta. Yleis- ja aineopinnot.

	ov		%
Kirjallisuudenhistoria ja kirjallisuuden tuntemus (kotimainen kirjallisuus 11,8 ov, 30,3 %)	19,60	(15—29)	50,3
Erityisaloja tai vaihtoehtoisia kursseja (lasten ja nuorten kirjallisuus 1,3 ov, 3,3 %)	6,40	(4—11)	16,4
Teoria ja tutkimusmenetelmät	8,20	(5—12)	21,0
Pakolliset harjoitukset	4,80	(2—7)	12,3
Yhteensä	39,00		100,0

TAULUKKO 9: Kirjallisuuden opintojen opintoviikko- ja prosenttiluvut yleis- ja aine- + syventävissä opinnoissa.

	ov		%
Kirjallisuudenhistoria ja kirjallisuuden tuntemus	19,60	(?)	28,4 (?)
Erityisalat ja teoria yhteensä	19,70	(?)	28,5 (?)
Tutkielma	18,70	(13—23)	27,1
Analyysiharjoituksia	11,10	(5,5—17)	16,0
Yhteensä	69,10		100,0

Taulukko 8 osoittaa, että jo aineopinnoissa opiskelija saa sekä tietoa kirjallisuudentutkimuksen teorioista että tekstianalyysin harjoitusta. Tosin korkeakoulujen väliset erot näiden niin kuin muidenkin oppisisältöjen osalta ovat suuria, kuten käy ilmi opintoviikkoja ilmaisevien lukujen viereen merkityistä vaihteluväleistä.

Syventävissä opinnoissa teorian ja analyysiharjoitusten osuus kasvaa, mutta korkeakoulujen väliset erot eivät pienene. Kirjallisuudenhistorian ja kirjallisuuden tuntemuksen sekä erityisalojen välistä summittaistakaan jakoa on vaikea tehdä,

koska käytännössä opintojaksojen valinta lienee pitkälti opiskelijakohtaista. Opintoviikkojen kokonaismäärä nousee taulukoissa esitettyä suuremmaksi, sillä kaikissa yliopistoissa on tarjolla runsaasti vapaaehtoisia opintojaksoja. Merkityksellistä on valinnaisten jaksojen sijoittaminen jo yleisopintoihin. Parhaassa tapauksessa kirjallisuuden pääaineeseen valinnut opiskelija tottuu jo opintojensa alkuvaiheessa lähestymään pääainettaan — ehkäpä taidetta yleisemminkin — hyvin erilaisista näkökulmista, mikä luonee hyvän pohjan myöhemmille teoriaopinnoille.

Äidinkielen opetus

Toteutuvatko tavoitteet?

Äidinkielen aineenopettajan linjan tavoitteet ovat saaneet hyvin erilaisia sanallisia ilmauksia eri yliopistojen opinto-oppaissa. Kaikissa on kuitenkin sama perussisältö. Toisaalta halutaan antaa peruskoulun, lukion tai keskiasteen ammatillisten oppilaitosten yleisaineiden opettajalta vaadittavat tiedot, toisaalta luoda pohjaa tieteellisille jatko-opinnoille. Koska tulevaisuuden äidinkielen ainedidaktiikan kehittäjät kai kulkevat aineenopettajan linjan kautta, ei myöskään tieteellisten jatko-opintojen painottamista ole syytä unohtaa. Ensimmäistä kertaa kirjatut uudet koulutusohjelmat näyttävätkin siten rakennetuilta, että kumpi tahansa tavoitteista on mahdollista saavuttaa.

Uudistusten riskinä on kuitenkin aina se, että muutoksen kaikkia seurauksia ei ole mahdollista ennalta arvioida. (Ks. esim. Rogers—Shoemaker s. 319—.) Siksi tutkinon uudistuksen toteutusta olisi jatkuvasti seurattava, jotta saataisiin mahdollisimman varhain selville syyt, jotka aiheut-

tavat ennalta laskemattomia kielteisiä tuloksia. Aihetta on vertailla myös linjan erilaisia valintamenettelyjä. Tutkinnon-uudistuskeskustelu tuuletti mielipiteitä. Nyt on tosiasioiden aika.

Anna-Liisa Mäenpää

L Ä H T E E T

Äidinkielen asiantuntijaryhmä 1975: vuoden 1973 opettajankoulutustoimikunnan asiantuntijaryhmien raportteja. Aineenopinnot I. Äidinkielen asiantuntijaryhmä. Helsinki.

MÄENPÄÄ, ANNA-LIISA 1976: Äidinkielenopettajan koulutusohjelmat I: nykyinen käytäntö ja sen erittelyä. Opettajankoulutuslain (844/71) 11. §:n perusteella kevätlukukaudella 1976 laadittu jatko-opintotutkielma. Opetusministeriön korkeakoulu- ja tiedeosasto. Opettajankoulutustoimisto.

ROGERS, EVERETT M. — SHOEMAKER, F. FLOYD 1971: Communication of Innovations. Second edition. The Free Press, New York.